

СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНИЙ РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ STRUCTURAL-DYNAMIC DEVELOPMENT OF HOTEL ENTERPRISES

У статті розглянуто структурну динаміку діяльності підприємств готельного господарства України за останнє десятиліття та за часи настання світової епідеміологічної кризи. На основі статистичних даних було проведено дослідження та проаналізовано такі показники: частку реалізованих послуг готельними підприємствами у сфері послуг, кількість колективних закладів розміщення, структуру готелів й аналогічних та спеціалізованих засобів розміщення, кількість номерів у колективних закладах розміщення. Розвиток діяльності готельних підприємств відображає низку існуючих проблем даного ринку послуг: динамічні зміни зовнішніх чинників, що потребують швидкого реагування; недостатність інвестицій; невелика кількість зареєстрованих та сертифікованих підприємств; здебільшого застаріле матеріально-технічне забезпечення готельних підприємств; відсутність законодавчого контролю щодо якості сервісу; низька динаміка розвитку готельних ланцюгів тощо.

Ключові слова: колективні засоби розміщення, підприємство готельного господарства, сфера послуг, область, розвиток.

The article examines the structural dynamics of the hotel industry of Ukraine over the past decade and during the global epidemic crisis. Based on statistical data, the following indicators were conducted and analyzed: the share of services provided by hotel enterprises in the service sector, the number of collective accommodation establishments, the structure of hotels and similar and specialized accommodation facilities, the number of rooms in collective accommodation establishments. The essence of the hotel and restaurant enterprises is determined by the synergistic effect of the formation of work for a number of other sectors of the economy, namely: tourism, transport, retail, catering, insurance, culture and art, architecture and design, tour services, advertising industry. The field of tourism is closely connected with the hospitality industry, which has a significant contribution to the development of the state. The geographical position of Ukraine has a positive impact on the development of tourism enterprises and, accordingly, the hotel and restaurant business. Despite this circumstance, the number of hotel rooms per thousand inhabitants in Ukraine is almost eight times lower than in Europe. During the pandemic conditions, the hotel industry suffered significant losses, so its development is important because it forms the tourist image of the country, increases revenues to the state budget and creates new jobs. Ukraine has favorable conditions for the formation of tourism of various kinds (recreational, medical, entertainment, business, etc.), which will increase tourist flows. Therefore, the study of the hotel industry is relevant to meet the needs of consumers and prospects for its development. The aim of the article is to study the structural development of hotel enterprises in the dynamics and determine the state of this development in different regions of Ukraine. The development of hotel enterprises reflects a number of existing problems of this market of services: dynamic changes in external factors that require rapid response; lack of investment; small number of registered and certified enterprises; mostly outdated logistics of hotel enterprises; lack of legislative control over the quality of service; low dynamics of hotel chains development, etc.

Key words: collective means of accommodation, hotel enterprise, sphere of services, region, development.

УДК 658:640.4(045)

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.73-21>

Вівсюк І.О.

аспірант кафедри
готельно-ресторанного бізнесу
Київський національний
торговельно-економічний університет

Vivsiuk Iryna

Kyiv National University of Trade
and Economics

Постановка проблеми. Сфера туризму тісно пов'язана з індустрією гостинності, що має вагомий внесок в розвиток держави. Під час пандемічних умов готельне господарство зазнало значних збитків, тому його розвиток є важливим, оскільки формує туристичний імідж країни, збільшує надходження до державного бюджету та створює нові робочі місця. Україна має сприятливі умови для формування туризму різного характеру (рекреаційного, лікувального, розважального, ділового тощо.), що впливатиме на збільшення туристичних потоків. Тому, дослідження динаміки сфери готельного господарства є актуальною задля задоволення потреб споживачів та перспектив її розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні вчені досліджують питання розвитку індустрії гостинності, зокрема діяльність готельних підприємств. Варто відмітити праці Кондра-

тенко Н.О., Оболенцева Л.В. [1], Олійник О.С. [2], Остапенко Я.О. [3], Романуха О.М., Халілова-Чуваєва Ю.А., Хаврова К.С. [4]. У своїх роботах дослідники проводять аналіз індустрії гостинності в розрізі розвитку готельних підприємств. Проте залишається відкритим питання структурного аналізу підприємств готельного господарства України та сучасного напрямку розвитку.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження структурного розвитку готельних підприємств у динаміці та визначення стану даного розвитку в різних областях України.

Виклад основного матеріалу дослідження. За останні роки сфера послуг, позиції якої істотно зростають, почала займати провідну роль в економіці країни, оскільки створює зайнятність населенню та значну частину внутрішнього валового продукту держави.

Під час всесвітньої економічної кризи в період пандемії коронавірусу значних негативних змін зазнали майже усі сфери послуг. Доцільним є провести аналіз реалізованих послуг підприємствами сфери послуг за видами економічної діяльності за останні 5 років (табл. 1).

Зважаючи на вище представлені дані, варто зауважити, що з настанням пандемії у 2020 році збільшився обсяг реалізованих послуг сфери охорони здоров'я та надання соціальної допомоги. Проте варто зазначити, що відбувся значний спад діяльності сфери мистецтва, спорту, розваг та відпочинку на 0,28%, а також значних збитків отримала сфера тимчасового розміщення й організації харчування на 1,66%. У 2021 році спостерігається відновлення позицій сфери гостинності в порів-

нянні з 2020 роком, хоча обсяг менший на 1,05% в зрівнянні з 2019 роком та перебуває на стадії відродження.

Послуги тимчасового розміщення реалізуються на основі діяльності підприємств готельного господарства. Тенденцію розвитку колективних засобів розміщення впродовж 25 років від 1995 до 2020 року можемо проаналізувати на рисунку 1.

Як видно з діаграми, з 1995 р. до 2010 р. кількість засобів розміщення була не більше 2000, проте з 2011 р. спостерігаємо значне підвищення до 5882 одиниць. Дане зростання готельних підприємств обумовлене проведенням чемпіонату Європи з футболу 2012, відбувалася розбудова інфраструктури з очікуванням масового припливу туристичного потоку. У 2014 році, в порівнянні

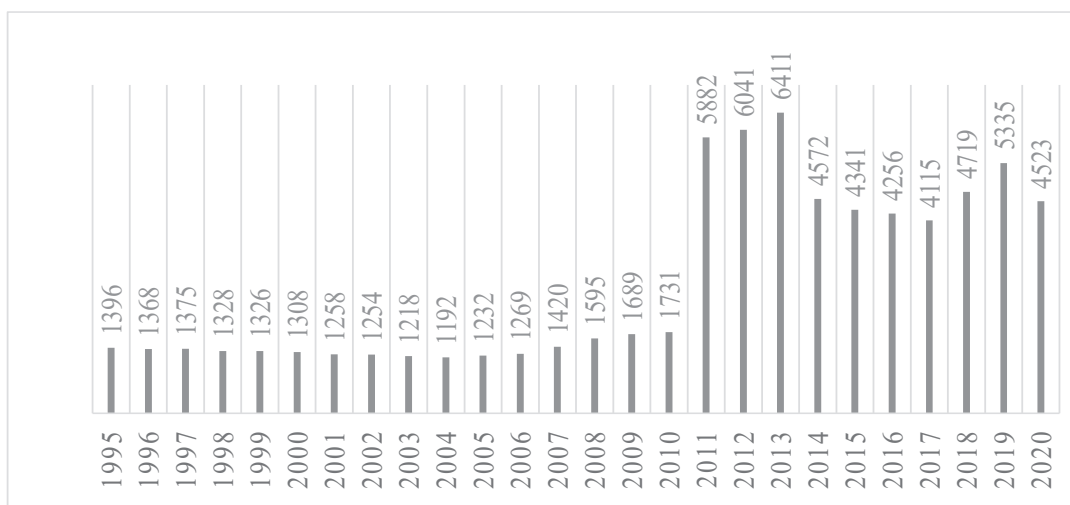

Рис. 1. Кількість колективних засобів розміщування України з 2005–2020*

* 2014-2020 рр. без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях; 2017-2020 рр. Розрахунок показників щодо фізичних осіб-підприємців здійснено на підставі адміністративних даних Державної податкової служби.

Джерело: складено автором на [5]

Таблиця 1

Структура реалізованих послуг підприємствами сфери послуг за видами економічної діяльності за 2017-2021 рр.

	Питома вага обсягу реалізованих послуг, %				
	2017	2018	2019	2020	2021
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	47,94	45,89	41,52	42,73	38,37
Тимчасове розміщування й організація харчування	3,48	3,33	3,56	1,90	2,51
Інформація та телекомунікації	18,08	18,55	18,15	18,75	19,90
Операції з нерухомим майном	7,29	7,82	9,10	9,03	10,03
Професійна, наукова та технічна діяльність	11,73	11,74	13,36	13,00	11,43
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	5,76	6,70	7,84	7,30	8,37
Освіта	2,33	2,33	2,34	2,30	2,38
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2,37	2,59	2,94	4,09	6,07
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,67	0,71	0,77	0,49	0,55
Надання інших видів послуг	0,35	0,35	0,41	0,40	0,39
Усього	100	100	100	100	100

Джерело: складено автором на [5]

з 2012 р., відбулося зниження на 1839 колективних засобів розміщення, на основі насиченості ринку та високої конкуренції. Можемо побачити різке скорочення підприємств готельного господарства на 812 одиниць у 2020 році відносно 2019 р. у зв'язку з впливом зовнішніх чинників на діяльність закладів та не стійкими економічними позиціями на ринку.

Засоби розміщення туристів, згідно з типологією Всесвітньої туристичної організації (ВТО), поділяють на дві категорії – колективні та приватні. Колективні охоплюють готелі й аналогічні засоби розміщення, комерційні та соціальні, спеціалізовані засоби розміщення.

До групи готелів й аналогічних засобів розміщення, за даними державної служби статистики України, відносять готелі, мотелі, хостели, кемпінги, агроготелі, гуртожитки для приїжджих, туристичні бази, гірські притулки, студентські літні табори та інші місця для тимчасового розміщення. Структурна динаміка готелів й аналогічних засобів розміщення за 2011, 2015-2017 рр. відображено на рисунку 2.

На основі представлених даних на рисунку 2, видно, що у 2017 році відносно 2011 року відбулися наступні зміни:

- готелів збільшилося на 463 од.;
- кількість мотелів підвищилася на 44 од., проте у 2016 році було на 2 од. мотелів більше, ніж у 2017 році;
- хостели набули популярності та збільшилося на 31 од., відносно 2016 року у 2017 році кількість хостелів знизилася на 4 од.;
- кількість кемпінгів залишилася незмінною, проте у 2016 році відбулося збільшення на 2 од.

у порівнянні з 2011 роком, з 2015 роком відбулося збільшення на 8 од.;

- за даний проміжок часу в Україні спостерігається відсутність агроготелів на ринку;
- кількість гуртожитків для приїжджих знизилася на 59 од.;
- туристичні бази, гірські притулки, студентські літні табори, інші місця для тимчасового розміщення зменшило на 504 од.

До групи спеціалізованих засобів розміщення, за даними державної служби статистики України, відносяться санаторії, дитячі санаторії, пансіонати з лікуванням, дитячі заклади оздоровлення цілорічної дії, дитячі центри, санаторії-профілакторії, бальнеологічні лікарні, грязелікарні, бальнеогрязелікарні (включаючи дитячі), будинки відпочинку, пансіонати відпочинку, бази відпочинку, інші заклади відпочинку (крім турбаз) та оздоровчі заклади 1-2 денного перебування. Структурна динаміка спеціалізованих засобів розміщення за 2011, 2015-2017 рр. відображено на рисунках 3-4.

Відповідно даним прослідковується тенденція зниження спеціалізованих засобів розміщення протягом аналізованого періоду. Можемо відмітити, що у 2017 році відносно 2011 року, відбулося наступне зниження: санаторії на 15,9%; дитячі санаторії на 23,1%; пансіонати з лікуванням на 40%; дитячі заклади оздоровлення цілорічної дії, дитячі центри на 6,7%; санаторії-профілакторії на 71,9%; бальнеологічні лікарні, грязелікарні, бальнеогрязелікарні (включаючи дитячі) на 25%; будинки відпочинку на 30%; пансіонати відпочинку на 55%; оздоровчі заклади 1-2 денного перебування на 71,4%.

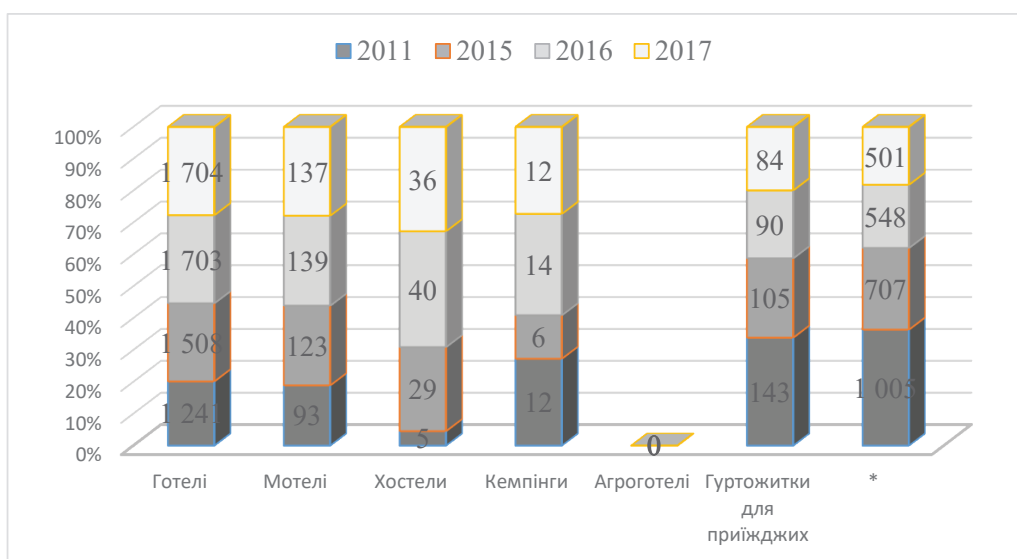

Рис. 2. Структурний аналіз готелів та аналогічних засобів розміщення

*туристичні бази, гірські притулки, студентські літні табори, інші місця для тимчасового розміщення

Джерело: складено автором на [5]

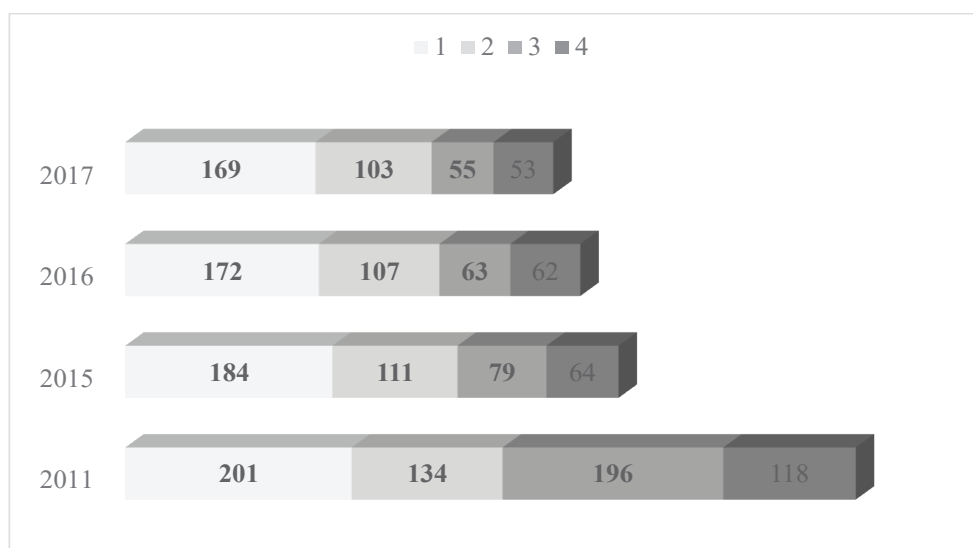

Рис. 3. Структурний аналіз спеціалізованих засобів розміщення

1 – санаторії; 2 – дитячі санаторії; 3 – санаторії-профілакторії; 4 – пансіонати відпочинку.

Джерело: складено автором на [5]

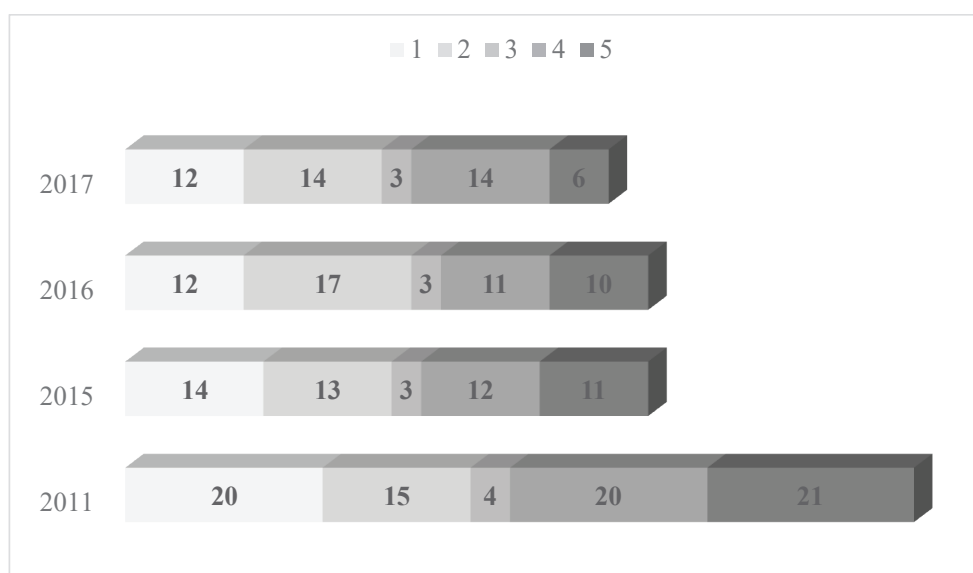

Рис. 4. Структурний аналіз спеціалізованих засобів розміщення

1 – пансіонати з лікуванням; 2 – дитячі заклади оздоровлення цілорічної дії, дитячі центри; 3 – бальнеологічні лікарні, грязелікарні, бальнеогрязелікарні (включаючи дитячі); 4 – будинки відпочинку; 5 – оздоровчі заклади 1-2 денного перебування.

Джерело: складено автором на [5]

Кількість баз відпочинку й інших закладів відпочинку, що входять до складу спеціалізованих засобів розміщення, протягом 2011-2017 рр. зменшилася на 18,2%. Динаміку діяльності баз відпочинку в Україні зображено на рисунку 5.

За даними державної служби статистики України, з 2018 року до готелів й аналогічних засобів розміщення відносять готелі та мотелі, а до інших засобів розміщення – хостели, будинки відпочинку, пансіонати відпочинку, бази відпочинку, туристські бази, гірські притулки, кемпінги

та стоянки для житлових автофургонів і причепів, гуртожитки для приїжджих та інші місця для тимчасового розміщення.

Динаміка функціонування колективних засобів розміщення впродовж періоду 2018-2020 років відображено на рисунку 6. Кількість готелів й аналогічних засобів розміщення у 2019 році в порівнянні з 2018 роком збільшилася на 0,4%, а у 2020 році відповідно з 2018 роком знизилася на 7,7%. Динаміка діяльності колективних засобів розміщення, що входять до групи інших засобів розміщення,

Рис. 5. Діяльність баз відпочинку та інших закладів відпочинку (крім турбаз) на ринку готельного господарства за 2011, 2015-2017 рр.

Джерело: складено автором на [5]

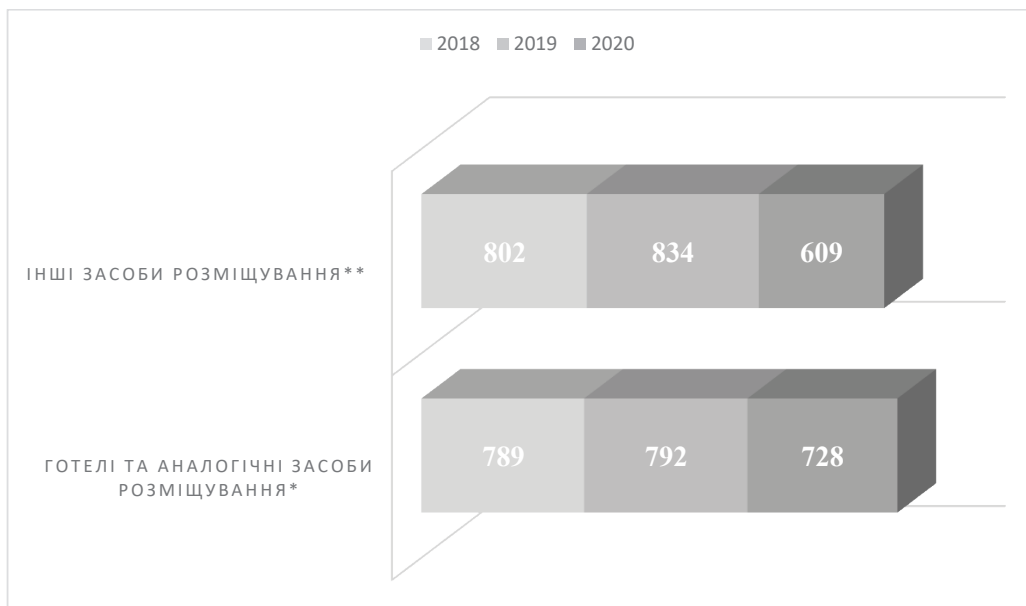

Рис. 6. Структурний аналіз колективних засобів розміщення за 2018-2020 рр. (без урахування фізичних-осіб підприємців)

* готелі та мотелі;

** засоби розміщення на період відпустки та іншого тимчасового проживання (хостели, будинки відпочинку, пансіонати відпочинку, бази відпочинку, туристські бази, гірські притулки), кемпінги та стоянки для житлових автофургонів і причепів, інші засоби розміщення (гуртожитки для приїжджих, інші місця для тимчасового розміщення).

Джерело: складено автором на [5]

у 2019 році відповідно до 2018 року збільшилася на 3,8%, а у 2020 році в порівнянні з 2018 роком знизилася на 24,1%.

Таким чином, на основі проведеного структурного аналізу закладів готельного господарства, прослідковувалася тенденція збільшення готелів

й аналогічних засобів розміщення до 2020 року та різке зниження після. Щодо групи інших засобів розміщення, то спостерігається, що позиції їх діяльності є нестійкими.

Колективні розміщення в Україні за останні 3 роки змінювали позиції свого розвитку, їх харак-

Таблиця 2

Характеристика колективних засобів розміщення за регіонами за 2018-2020 рр.

Регіон	Кількість колективних засобів розміщення			Темп приросту, %		Кількість номерів у готелях та аналогічних засобах розміщення			Темп приросту, %	
	2018	2019	2020	2019	2020	2018	2019	2020	2019	2020
Вінницька	22	21	10	-4,5	-54,5	749	717	474	-4,3	-36,7
Волинська	72	61	36	-15,3	-50,0	671	524	434	-21,9	-35,3
Дніпропетровська	93	106	87	14,0	-6,5	2143	2459	2519	14,7	17,5
Донецька	78	88	65	12,8	-16,7	700	907	945	29,6	35,0
Житомирська	17	19	16	11,8	-5,9	548	580	305	5,8	-44,3
Закарпатська	54	59	48	9,3	-11,1	1430	1749	1574	22,3	10,1
Запорізька	123	133	119	8,1	-3,3	755	853	707	13,0	-6,4
Івано-Франківська	67	64	50	-4,5	-25,4	2084	2120	1937	1,7	-7,1
Київська	86	96	80	11,6	-7,0	1953	2179	2076	11,6	6,3
Кіровоградська	30	37	20	23,3	-33,3	618	634	355	2,6	-42,6
Луганська	9	11	7	22,2	-22,2	321	296	193	-7,8	-39,9
Львівська	129	130	111	0,8	-14,0	5642	5677	5371	0,6	-4,8
Миколаївська	102	103	83	1,0	-18,6	838	782	995	-6,7	18,7
Одеська	177	187	147	5,6	-16,9	3490	3454	3256	-1,0	-6,7
Полтавська	43	44	43	2,3	0,0	1330	1343	1383	1,0	4,0
Рівненська	17	18	13	5,9	-23,5	590	541	330	-8,3	-44,1
Сумська	21	21	17	0,0	-19,0	431	425	382	-1,4	-11,4
Тернопільська	14	15	13	7,1	-7,1	423	477	440	12,8	4,0
Харківська	67	73	66	9,0	-1,5	1889	1890	1740	0,1	-7,9
Херсонська	107	88	70	-17,8	-34,6	726	958	876	32,0	20,7
Хмельницька	33	31	28	-6,1	-15,2	928	833	941	-10,2	1,4
Черкаська	54	55	43	1,9	-20,4	770	880	760	14,3	-1,3
Чернівецька	11	13	11	18,2	0,0	504	530	432	5,2	-14,3
Чернігівська	25	24	22	-4,0	-12,0	650	462	528	-28,9	-18,8
м.Київ	140	129	132	-7,9	-5,7	9406	8364	8544	-11,1	-9,2
Усього	1591	1626	1337	2,2	-16,0	39589	39634	37497	0,1	-5,3

Джерело: складено автором на [5]

теристика за регіонами у 2018-2020 роки наведена у таблиці 2. Варто відмітити, що більша концентрація підприємств готельного господарства у 2018 році зосереджена в Одеській області (11,1%), м. Києві (8,8%), Львівській області (8,1%) та Запорізькій області (7,7%). Натомість найменша кількість діючих підприємств – Тернопільській області (0,9%), Чернівецькій (0,7%) та Луганській (0,6%).

У 2020 році в порівнянні з 2018 роком функціонування закладів готельного господарства зазнало різкого скорочення, зокрема, у Вінницькій області на 54,5%, Волинській на 50%, Кіровоградській області на 33,3%, Івано-Франківській на 25,4%, Рівненській на 23,5%, у Луганській на 22,2% та Черкаській на 20,4%.

Загальний номерний фонд у 2018 році склав 39589 номерів, у 2019 році збільшився на 45 номерів, хоча у 2020 році відносно 2018 року зменшився на 2092 номери. Високий рівень питомої ваги номерного фонду в 2018 році відслідковується у м. Києві 23,8%, у Львівській області 14,3%, Одеській 8,8%,

Дніпропетровській області 5,4% та Івано-Франківській 5,3%. Попри наведені показ-

ники, у 2020 році зменшення номерного фонду в 2018 році відбулося в Житомирській області на 44,3%, в Рівненській на 44,1% Кіровоградській на 42,6% та в Луганській на 39,9%.

Тож, загальна кількість колективних засобів розміщення в 2020 році відносно 2018 року знизилася на 16%, а кількість номерного фонду у зазначені роки на 5,3%.

Висновки з проведеного дослідження. Проводячи аналіз структурного ринку готельних послуг України можна зробити наступні висновки: сфера послуг зазнала значних змін, особливо скоротилися обсяги діяльності підприємств тимчасового розміщення; відбулися структурні зміни в колективних засобах розміщення, за останні роки (2018-2020) більшу частку займають готелі та мотелі на ринку готельного господарства; за часи настання пандемії коронавірусу прослідковується скорочення діяльності готельних підприємств, їх номерного фонду та місткості.

Індустрія гостинності зазнала різких та негативних змін в умовах епідеміологічної кризи, тому доцільним є залучення інвестицій для стабілізації й відродження підприємств та модернізації матері-

ально-технічної бази; розширення структури колективних засобів розміщення для надання спеціалізованих послуг туристам; створення органів контролю за сертифікацією закладів та якістю сервісу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кондратенко Н. О., Оболенцева Л. В. Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку готельного бізнесу в регіонах України. *Регіональна економіка*. 2019. № 4 (42). С. 72-80.
2. Олійник, О. С. Динаміка розвитку готельних підприємств. *Економіка та суспільство*, 2021, № 33. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-68> (дата звернення 26.01.2022).
3. Остапенко Я.О. Статистичний аналіз підприємств готельного господарства та прогнозування його розвитку. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. 2015. № 8. С. 1216-1221.
4. Романуха О.М., Халілова-Чуваєва Ю.А., Хаврова К.С. Динаміка розвитку індустрії гостинності в Україні на прикладі готельно-ресторанної галузі. *Економіка та держава*. 2021. № 2. С. 42–46.
5. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

REFERENCES:

1. Kondratenko N. O., Obolentseva L. V. (2019). Analiz suchasnoho stanu ta tendentsii rozvytku hotelnoho biznesu v rehionakh Ukrainy [Analysis of the current state and trends in the hotel business in the regions of Ukraine]. *Rehionalna ekonomika*, vol. 4 (42), pp. 72-80.
2. Oliinyk, O. S. (2021). Dynamika rozvytku hotelnykh pidpriemstv [Dynamics of development of hotel enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo(electronic journal)*, vol. 33. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-68> (accessed 26 January 2022).
3. Ostapenko Ya.O. (2015). Statystychnyi analiz pidpriemstv hotelnoho hospodarstva ta prohnouzuvannia yoho rozvytku [Statistical analysis of hotel enterprises and forecasting its development]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho*, vol. 8, pp.1216-1221.
4. Romanukha O.M., Khalilova-Chuvaieva Yu.A., Khavrova K.S. (2021). Dynamika rozvytku industrii hostynnosti v Ukraina na prykladi hotelno-restorannoi haluzi [Dynamics of development of the hospitality industry in Ukraine on the example of the hotel and restaurant industry]. *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 42–46.
5. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 26 January 2022).